

Ptičar.

(Povest. — Piše Basnigoj.)

V.

Gisti teden, ko so Tončkova mati polnili bisago za sinčka, kateremu je odločila stroga očetova volja, da mora od hiše za nekaj časa, raznesla se je po vasi novica: Ažmanov Cene je izginil. Uboga mati je popraševala od hiše do hiše, poizvedovala pri sosedih, ki so se vračali iz gozdov in pašnikov — ali o Cenetu ni vedel nihče ničesar. Največ je vedel povedati Tonček. Ali še ta ni vedel drugega kot to, da Ceneta ni bilo v log, kakor sta se dogovorila. Mati je pustila delo na polju, ni se menila, kaj bi jedla; zadovoljna je bila s suho skorjico kruha in ob taki hrani je begala po logu in gozdu, prehodila vse hribece in gorice ter jokajoč klicala Ceneta. Kako silno ljubi materino srce otroka! Kolikokrat je mati prosila Ceneta: »Bodi doma, uči se nekoliko in nikar mi ne greni življenja. Saj vidiš, da moram jaz od doma, da ne morem biti pri tebi, sicer umreva lakote.« Ali vsi opomini so bili zastonj. Cenetovo uho je bilo gluho za materine prošnje. In kako sedaj povračuje mati sinovo neposlušnost, kako plačuje njegovo mrzlo ljubezen?

Ko so ljudje poizvedeli, da Ceneta le ni in ga ni, zašumela je po vasi ljudska sodba: Z drevesa je padel, ko je plezal za ptiči. In marsikdo je mrzlo pristavil: Dobil je, kar je iskal. Ali materi je segel ta glas globoko v srce in ji ranil dušo ter tiral ubogo ženo po šumah in gorah, da ji je krvavela utrujena noga, da so jo pekle objokane oči, da ji je zastajal glas v prsah, ki so bile trudne od vednega klicanja. Minul je teden, ali Ceneta ni bilo od nikoder. Ptiči so veselo peli in gostoleli po drevju, kakor bi vedeli, da ni več sovražnega ptičarja. Ali v revni kočici je jokala uboga mati — po izgubljenem sinu.

Tonček se je poslovil od doma s težkim srcem. Hudo mu je bilo, ko je moral iz rojstne hiše daleč na ptuje. Živo je spoznal, da bi bilo doma vendarle bolj prijetno in da ni delal prav, ker se je potepal s Cenetom. Zdelo se mu je, kakor da bi bil Bog oba kaznoval. Cene se je izgubil, on mora pa od hiše. Zato je tudi trdno sklenil, da bo vrlo priden na Koroškem, da se čim prej vrne domov.

Ulčar in Tonček sta precej dolgo hodila v Ziljsko dolino. Včasih sta hodila peš, včasih sta pa jezdarila konje, katere je gnal Ulčar v Beljak na semenj. V Beljaku je Tonček prvič videl mestne hiše. Kar načuditi se ni mogel, da je skoro vsaka hiša večja, kot šola ali župnišče v njegovem rojstnem kraju. Že mu je bilo skoro všeč, da je šel od doma. Ali to veselje ni dolgo trajalo.

Ulčar sreča sredi trga moža — Ziljca, kateri mu je naročil, naj mu dobi kakega dečka s Kranjskega. Vesel je bil Ulčar, da je dobil moža v Beljaku, in da mu je takoj lahko izročil Tončka. Ziljec je bil vesel in takoj je kupil Tončku žemljo, da se je ložje ločil od Ulčarja. Potem je pa hodil Tonček ves ljubi dan z novim gospodarjem po mestu. Hodila sta po trgu, kupovala

mного ali malo kupila. Novi gospodar ni rad dobro plačal. Skoro se je pričelo mračiti, ali gospodar je imel še vedno novih opravkov. Srečaval se je tudi pogosto z znanci. Stali so potem sredi ceste, govorili na dolgo in široko, dostikrat govorili tako, da Tonček ni umel mnogo ali pa prav nič. Noge so ga bolele, bisagica mu je težila na ramenu, Tončku se je milo storilo po domu in solze so mu silile v oči.

Slednjič je bilo pa vendar vse dogovorjeno in nakupljeno. Tonček in gospodar sta sedla na voz ter se odpeljala domov. Drdranje voza je utrujenega dečka kmalo zazibalo v sladko spanje. Na otepu slame je zadremal in se peljal v jasno noč na tuje. Ali njegov duh je v sanjah bival doma in pripovedoval sestricam in starišem, kako velik da je svet in kako velikanske hiše so na njem.

Ko sta se vozila Tonček in Dragan proti domu, čakala je Draganova družina očeta, da se vrne s semenja. Mati je sedela pri peči; najmlajše dete je imela v naročju, v desnici je pa držala zgodbe svetega pisma in brala otrokom dogodbo o Egiptovskem Jožefu. Na stolcu je sedel Mihec in Ma-

ruška. Ta je uprav šepetala Mihcu na uho: »Ti Mihče, ti si tudi tako poreden, da bi prodal takoj našega Jožka, ko bi prišli tisti kupci iz Jutrovega.« Mihec je bil hud, da mu je Maruška kaj takega očitala. — Ali prav po krivici ni tega storila. Zakaj Mihec se je zares jezil včasih na bratca, ker ga

je moral zibati in čuvati, v tem ko so se njegovi tovariši igrali na trati. — Da bi se nekako opravičil, nameril je sestrici z roko, češ, ti lažnjivka ti, česa me dolžiš. V tem trenutku pa zaropota na dvorišču voz. Mati hitro zapre knjigo, otroci skočijo k višku in vsi na jedno grlo vskliknejo: »Oče so prišli!«

Mati hitro prižgô svetilko, otroci se usujejo skozi vrata gledat, kaj so oče kupili v mestu. Mihec je bil prvi. Ta je šel kar na voz in vsako stvar je moral posebej potipati, kakor bi imel na koncu prstov oči. Ali na vozu se prebudi Tonček. Oči si mane in začudeno gleda, kaj pomeni to. Mihec se ga skoro vstraši ali hitro se ojunači in oblastno vpraša Tončka: »Čegav pa si?«

»Ta bo naš«, odgovoré oče mesto Tončka in dvignejo zaspanega dečka z voza.

»Vidiš, Mihec, ker ti nisi priden, šel se boš učiti na Kranjsko, kako morajo otroci biti poslušni. Tale bo pa pri nas.«

»Jaz že ne«, odgovarja očetu nedostojno Mihec in ogleduje Tončka.

»Pojdite v hišo«, velé mati. Midva bova v tem razložila blago z voza.

Otroci gredó v hišo. Tonček je imel še vedno bisagico na ramenu. Ostal je kar za vrati, Draganovi otroci so ga pa obstopili. Mihec je hotel vse pregledati na Tončku. Potipal mu je suknjico, ogledoval gumbe in hlačice, ali vse je bilo drugače, kakor njegovo. Nobena reč mu ni bila všeč. Vprašal je Tončka to in ono; toda Tonček ga je malo umel, in, če je kaj odgovoril, smejali so se mu Korošci. Nazadnje je Mihec hotel videti, kaj ima Tonček v bisagi. To se mu je pa vendar preveč zdelo in kar uprl se mu je. Ali Mihec tudi ni hotel odnehati in sprla bi se bila, da niso prišli oče in mati.

Ko so mati prinesli večerjo za očeta, povabili so le-ta tudi Tončka. Toda ta se je komaj pritaknil. Ni mu dišalo, dasi je bil lačen. Tedaj se je Tonček prvič prepričal, da so resnične očetove besede: Tuji kruh ni dober.

Naša šola.

(Mladostni spomini; spisal Dobrávec.)

I.

Naša šola! — Res, čuden naslov. Vem, da že marsikateri mladih bralcev maje z glavico: kaj neki nam hoče povedati o šoli? Šola je šola. Taka je naša, kakor je bila vaša. Podobne so si kot vinar vinarju. Tako slišim ugovarjati male drobljance. Toda le počasi! Najprej povem, kakšna je bila naša šola in kakšni ljudje so hodili vanjo, potlej pa povedite vi, prijateljčki moji, kakšna je vaša, in potem hočemo primerjati, v čem sta si podobni. Ej, to bo ugovarjanja, vem dobro, to bo ugovarjanja, da bi človek napolnil kar cel »Vrtec« — seveda, ko bi ga smel.

Sedaj vam povem samo o jedni reči, katero smo imeli v naši šoli, namreč zlato in črno tablico. Dvomim, da ju ima danes vaša šola, dasi bi jaz še prav dobro uporabil marsikje zlato in — tudi črno tablico. Različni so ljudje na svetu.

Seveda, časi, ko smo mi hodili v šolo, bili so prej kot včeraj. Časi se preminjajo, preminjajo se pa tudi ljudje. Zato so danes ljudje in časi drugačni kot nekdanj.

Nihče naj se torej ne čudi, če so bili ondaj, ko je prišel v našo vas učitelj gospod Brne, drugi časi. Mož je bil velik in korenjak, pa tudi strog in hud, da smo strepetali, če je stresel košato glavo in nas pogledal, kakor hoteč reči: »Koliko vas pa je?« — Začelo se je potlej vse drugo življenje, kot je bilo doma in na paši, ko smo pozabili še tisto ubogo malo črk, kar nam je ostalo od rajnega učitelja, ki je umrl pri nas dve leti pred prihodom gospoda Brneta. Da, to ni mala reč, dve leti dolge počitnice! Pa saj pravim,